

**STUDIU COMPARATIV PRIVIND APLICAREA PRINCIPIULUI
RESTRÂNGERII DREPTURILOR ȘI LIBERTĂȚILOR FUNDAMENTALE
ALE OMULUI ÎN CONTEXTUL PANDEMIEI COVID – 19**

Nicu IURI, *student,*
Facultatea de Drept și Științe Sociale
Universitatea de Stat „Alecă Russo” din Bălți
Conducător științific: **Ina ODINOKAIA**, *dr., conf. univ.*

Abstract: *This study includes an analysis of the institution of restriction of fundamental human rights and freedoms in the context of the COVID - 19 pandemic. The focus is on cases where the legal restriction of human rights and freedoms in different states of the world at the current stage.*

Keywords: *human rights and freedoms, restricting of human rights and freedoms, COVID – 19.*

Încă din cele mai vechi timpuri drepturile omului au reprezentat un instrument major în vederea stabilirii egalității, echității, ordinii de drept, a întregii orânduiri statale. Omul privit ca o ființă rațională, născută liberă și demnă este acea valoare supremă care mereu a dus flacăra biruinței într-o luptă pentru drepturile sale cu adevărat triumfală.

Evenimentele ce s-au succedat de la o epocă la alta au lăsat amprente uimitoare asupra întregii umanități, culminând prin afirmarea pe arena internațională a întregului sistem al drepturilor omului, spre care societatea tindea ani, ba chiar secole.

Deși, având un caracter complex, drepturile omului trezesc, într-o anumită măsură, diverse controverse, ceea ce determină necesitatea perfecționării continue a acestora. Procesele ce evoluează în întreaga lume pot constitui numeroase pericole. Aflându-ne în prezența unei pandemii, provocată de noul virus (COVID-19), acesta ar putea fi unul din factorii ce s-ar răsfărânge negativ atât asupra continuității, cât și asupra garantării, respectării și asigurării drepturilor întregii colectivități umane.

În acest context, ar apărea necesitatea ocrotirii drepturilor și libertăților, a bunăstării, vieții, sănătății ființei umane, și anume prin aplicarea principiului restrângerii drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, garanție importantă a respectării statutului juridic al persoanei.

Actualitatea temei trezește un interes major la etapa actuală, întrucât atât statele din sistemul global, cât și principalii actori internaționali trebuie să ia măsuri precare, eficiente și rapide în vederea ocrotirii și conservării substanței drepturilor, ca acestea, la rândul lor, să nu fie abuziv periclitare și vătămate.

Cu toate acestea, până a purcede la studiul comparativ, și anume ce măsuri au luat statele, cum au aplicat principiul restrângerii drepturilor în contextul COVID-19 și ce drepturi au limitat temporar, vom analiza mai întâi aspectele teoretice, reglementările internaționale și naționale pentru a da o claritate.

Astfel, specificat anterior, restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale reprezintă o garanție importantă a respectării statutului juridic al persoanei, ce are la bază ideea de libertate, care presupune posibilitatea persoanei, garantată de către stat, de realizare a unor acțiuni potrivit propriilor convingeri. Însă această libertate are și o anumită limită, respectul libertății celorlalți membri ai societății, ceea ce admite că libertatea persoanei poate fi restrânsă în interesul protecției libertății altora. [19]

În această ordine de idei, putem conchide că restrângerea drepturilor și libertăților omului se face atât în interes individual, cât și în interes public (colectiv), prevalând mereu interesul colectiv, deoarece, privită în ansamblu, colectivitatea este acea valoare imensă care în interiorul său cuprinde un șir de valori, acestea fiind ființele umane ce își exercită individual drepturile sale în așa mod încât să nu aducă atingere celorlalți membri.

Totodată trebuie să facem o distincție între conceptul juridic „restrângere” și „limitare” a drepturilor și libertăților cetățenești, deoarece, în sens juridic, ele sunt diferite: dacă restrângerea (interzicerea) unor drepturi conduce la imposibilitatea

exercitării acestora, atunci limitarea (restrângerea) are ca efect exercitarea dreptului doar în anumite condiții expres impuse de prevederile legale. [20]

De aici și rezultă ideea că restrângerea drepturilor și libertăților nu poate fi una arbitrară, aceasta este admisă doar în cazuri excepționale prevăzute atât în normele naționale, cât și cele internaționale. Astfel, exercițiul drepturilor nu este suspendat sau anulat în genere, ci numai limitat pe o anumită perioadă de timp. [18]

Un aspect important îl reprezintă și principiile care guvernează instituția restrângerii drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, și anume: *principiul proporționalității* – presupune că orice restrângere trebuie stabilită și aplicată numai în scopul pentru care a fost prevăzută și în limitele strict necesare, în funcție de situația juridică ivită. [18] Aceasta înseamnă că este necesar, în cadrul raporturilor dintre stat și individ, să existe o proporționalitate privind mijloacele folosite și scopul legitim urmărit. Și anume mijloacele statale folosite trebuie să fie necesare și adecvate scopului ce se urmărește. [19]

Alt principiu este cel al *neafectării substanței drepturilor* – prin care înțelegem că, deși dreptul este restrâns, în afară de aceste limite exercitarea lui rămâne liberă. Prin urmare, substanța lui rămâne neatinsă. [18] Evident că, pe lângă principiile enunțate, există și altele, precum: *principiul legalității* – adică respectarea procedurilor de restrângere a drepturilor și libertăților în strictă conformitate cu prevederile interne și internaționale; cel al *echității* – care invocă acea idee de dreptate, acele situații de fapt ce trebuie să fie luate în considerație la aplicarea instituției restrângerii drepturilor omului; *principiul realizării scopurilor* – restrângerea este efectuată doar în anumite scopuri legale, adică numai în situațiile prevăzute de lege. [19]

În vederea asigurării unei legalități mondiale, precum și a unui echilibru, comunitatea internațională s-a mobilizat și a creat un sistem adecvat de restrângere a unor drepturi în cazuri excepționale, acestea fiind prevăzute în dispozițiile instrumentelor internaționale. Astfel, *Declarația Universală a Drepturilor Omului* [1] prevede în art. 29 alin.(2): „*În exercitarea drepturilor și libertăților sale, fiecare persoană este supusă numai îngădirilor stabilite de lege în scopul exclusiv al asigurării recunoașterii și respectului drepturilor și libertăților celorlalți și în vederea satisfacerii cerințelor juste ale moralei, ordinii publice și a bunăstării generale, într-o societate democratică*”. Datorită acestei dispoziții putem percepe acel caracter relativ al drepturilor (este cazul drepturilor relative: libertatea de exprimare; libertatea întrunirilor și asocierilor; dreptul la liberă circulație; protecția proprietății).

În *Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice* [2], art. 4 alin. (1), art. 5 alin. (2), art. 12 alin. (3), art. 18-19, art. 21, art. 22 alin. (2), se prevede posibilitatea restrângerilor și derogărilor (clauza de derogare) de la drepturile pe care le cuprinde, și anume: „*În timp de pericol public amenințând existența națiunii*”. Totodată, se prevăd și acele drepturi care în niciun caz nu pot fi limitate (cazul drepturilor absolute) precum: dreptul la viață (art.6); dreptul de a nu fi supus torturii sau altor pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante (art.7); dreptul de a nu fi ținut în sclavie și servitute (art.8 §1 și §2); dreptul de a nu fi închis pentru neexecutarea unor obligații contractuale (art.11); dreptul de a nu fi supus unei pedepse mai severe decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii infracțiunii

(art.15); dreptul fiecărui om la recunoașterea personalității sale juridice (art.16); libertatea gândirii, conștiinței și religiei (art.18).

Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale [3], în art. 4 alin. (1), art. 5 alin. (2), art. 12 alin. (3), art. 18-19, art. 21, art. 22 alin. (2), prevede posibilitatea restrângerilor și derogărilor de la drepturile pe care le cuprinde, și anume atunci când este necesar *pentru a ocroti securitatea națională, ordinea publică, sănătatea și moralitatea publică sau drepturile și libertățile altora și sunt compatibile cu celelalte drepturi recunoscute în prezentul Pact.*

Aceleași prevederi se materializează și în *Convenția Europeană a Drepturilor Omului* [4], în art. 9 alin. (2), art. 10 alin. (2), art. 11 alin. (2) și art. 2 din Protocolul nr. 4 la CEDO, conform cărora, restrângerea drepturilor se aplică: *într-o societate democratică, pentru securitatea națională, siguranța publică, menținerea ordinii publice, prevenirea faptelor penale, protecția sănătății sau a moralei, ori pentru protejarea drepturilor și libertăților altora.*

La nivelul legislației naționale, în majoritatea țărilor europene, în constituție se face precizarea că exercitarea drepturilor și libertăților nu trebuie să lezeze ordinea publică, interesul public sau bunele moravuri. [19]

Reieșind din principiile enunțate mai sus, reținem principalele idei, și anume: ingerința (restrângerea) se impune pentru apărarea ordinii publice; în scopul prevenirii tulburărilor în masă și a infracțiunilor; protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane; securității naționale.

Evoluția proceselor ce au loc în întreaga lume, și anume apariția virusului COVID-19 care s-a răspândit rapid în majoritatea statelor, au impus ca acestea să ia măsuri cât mai urgente pentru ocrotirea vieții, sănătății cetățenilor săi, apelând la instituția restrângerii drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Totuși, în acest moment, statele trebuie să acorde o atenție deosebită drepturilor cărora li se va aduce atingere. Rolul principal fiind atribuit atât marilor actori internaționali (UE, OMS, ONU etc.), cât și celor naționali (instituția Ombudsmanului), în vederea monitorizării situației, pentru a nu aduce atingere, viola și perturba drepturile omului sau chiar întreaga ordine de drept.

Astfel, tot procesul începe încă la 12 decembrie 2019, când, în Republica Populară Chineză, orașul Wuhan devine focarul acestei epidemii. Drept rezultat, Organizația Mondială a Sănătății, instituție specializată a ONU, declară la 31 ianuarie 2020 urgență de sănătate publică de interes internațional, ca apoi, pe 11 martie 2020, să fie declarată pandemie de infecție cu COVID-19. [21]

Cu părere de rău, de astfel de fenomene nimeni nu este asigurat, virusul lovind și Republica Moldova. În pofida faptului că suntem o țară mică unde reglementările legale adesea „se bat cap în cap”, totuși cadrul normativ prevede anumite clauze ale instituției restrângerii drepturilor, precum Constituția Republicii Moldova, art. 54, stabilind totodată și acele drepturi ce nu pot fi limitate: accesul liber la justiție (art.20), prezumția nevinovăției (art.21), neretroactivitatea legii (22.), dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle (art.23). [5]

În vederea organizării întregii proceduri există *Legea Nr. 212 din 24-06-2004 privind regimul stării de urgență, de asediu și de război* [6], unde sunt prevăzute

atribuțiile structurilor statale în vederea restrângerii drepturilor și libertăților cetățenilor; *Legea Nr. 271 din 09-11-1994 cu privire la protecția civilă* [7] în care sunt stipulate diverse măsuri pentru protecția civilă a RM, art.1, alin (2): *În caz de apariție a situației excepționale, autoritățile publice elaborează și aprobă măsuri și acțiuni adecvate, reflectate în planurile speciale și în programele protecției civile.*

Așadar, în data de 17 martie 2020, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Hotărârea privind decretarea stării de urgență pe o perioadă de 60 de zile (17 martie – 15 mai 2020). În acest context a fost instituită *Comisia pentru Situații Excepționale*, condusă de prim-ministru, fiind adoptate un set de măsuri care au sistat pe o perioadă determinată de timp mai multe activități ale organelor de stat, ale întreprinderilor comerciale, rămânând deschise doar farmaciile, marketurile și stațiile de alimentare auto.

A fost restricționată *libertatea circulației* (art.27, Constituția RM) pentru a scădea numărul de contacte directe ale cetățenilor; *libertatea de întrunire* (art. 40, Constituția RM) prin anularea oricăror mitinguri, manifestații, care ar presupune aglomerări de persoane; *libertatea de exprimare* pentru a nu fi răspândite informații false ce ar provoca dezinformări în masă. În acest scop puterea executivă organizează zilnic briefinguri în care relatează date concrete despre situația în țară.

În privința asigurării dreptului la învățătură, atât în RM, cât și în alte state afectate de COVID-19, a fost organizat învățământul la distanță, asigurând astfel continuitatea acestui drept fundamental.

Este de menționat că totuși, în momentul de față, în Republica Moldova, după cum afirmă avocatul poporului Mihail Cotorobai, este încălcat *dreptul la un proces echitabil* anume prin *Dispoziția nr.4* [8, 23], fiind instituite noi reguli procesuale pentru examinarea cauzelor contravenționale. Astfel a fost redus până la 48 de ore termenul de contestare a sancțiunilor administrative. Prin urmare, în acești termeni reduși contravenienții ar putea să nu-și exercite efectiv dreptul la apărare. [31]

S-a observat și o limitare a *dreptului la informație de interes public*, ceea ce este inadmisibil, or nu poate fi îngrădit în niciun caz. Dacă anterior *Legea privind accesul la informație* prevedea 15 zile lucrătoare ca solicitantul (jurnaliștii) să obțină un răspuns documentat, acum, în urma dispoziției emise la 18 martie de către Comisia Situații Excepționale, termenul este triplat (45 de zile lucrătoare sau 63 de zile calendaristice). Drept argument, Curtea Constituțională subliniază că dreptul la informație este o precondiție pentru exercitarea altor drepturi, și anume a drepturilor politice, economice și sociale; a dreptului la protecția vieții private, a dreptului de a lua parte la treburile publice, a dreptului la un proces echitabil [32].

România, statul care a fost și el afectat de COVID-19 a intrat în starea de urgență prin decretul prezidentului Klaus Iohannis la 16 martie 2020, fiind nevoită să o prelungească până la 14 aprilie 2020. Pe lângă drepturile restrânse, asemeni celor specificate și în Republica Moldova, dispozițiile art.2 al decretului prevede, la litera b., *Restrângerea dreptului la viața intimă, familială și privată* [9].

Privit ca un drept absolut reglementat, atât la nivel național, cât și la nivel internațional, am putea conchide că este o încălcare, deși nu e chiar așa. Explicația rezultă din art. 8 alin. (2) din CEDO [4], ce stabilește că se admite amestecul statului în

măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.

Un rol important le au și cele 10 ordonanțe militare, care prevăd, între altele, restrângerea exercițiului dreptului la *libertatea circulației*. Astfel, potrivit *Ordonanței Militare nr. 10 din 27.04.2020 privind măsuri de prevenire a răspândirii COVID-19* [10, 24], este impus un regim special de circulație pentru persoanele care au împlinit vârsta de 65 de ani, în afara locuinței, gospodăriei, strict în anumite ore și motivat precum: necesități de desfășurare a activității profesionale, deplăsarea pentru asistență medicală etc.

În statul ucrainean situația la fel este una anevoioasă. Astfel, în conformitate cu *Decretul Cabinetului de Miniștri al Ucrainei, №211 din 11.03.2020, cu privire la prevenirea COVID-19*, au fost restrânse: *dreptul la educație, dreptul la întrunire pașnică, dreptul la libera circulație* (închiderea punctelor de trecere a frontierei, ceea ce a făcut și RM, UE etc.), *dreptul de a intra în afaceri* (limitarea muncii și închiderea centrelor comerciale), *dreptul la muncă și salarii* (mulți oameni sunt nevoiți să își ia vacanțele pe cheltuiala lor), sub acest aspect statele, inclusiv RM, au luat *de jure* măsuri de acordare a unor ajutoare familiilor vulnerabile rămase fără locuri de muncă, pensionarilor, deși, *de facto*, aceste acțiuni nu se resimt, mai ales în RM, unde ajutoarele financiare promise pensionarilor de Paști nu și-au avut efectul. [11, 25]

Spre deosebire de RM, unde lăcașurile sfinte și-au sistat activitatea, fiind fixate amenzi dure în caz de desfășurare a sfințelor slujbe (limitându-se *libertatea de gândire, de conștiință și de religie*, care nu poate fi limitată decât în cazurile prevăzute de *art.9 CEDO*), în Ucraina au început să se organizeze slujbele pe internet. [33]

Statul muzeu, cu o cultură străveche de unde își iau rădăcinile întreaga civilizație umană, a devenit și una dintre cele mai afectate zone din lume de COVID-19, întrecând recordurile la infecții și decese chiar din regiunea de unde a pornit totul. Este vorba de Republica Italiană, care, începând cu 22 ianuarie, a proclamat starea de urgență. Răspândirea rapidă a virusului a determinat Consiliul de Miniștri să adopte un șir de decrete, precum *Decretul-lege din 23 februarie 2020, nr.6*. [26]

Astfel, pe lângă toate acele măsuri de origine omogene întreprinse de statele lumii, Republica Italiană mai specifică la *art.1, punctul.2, lit. e* [12] *suspendarea serviciilor de deschidere a muzeelor pentru public, a celorlalte institut și locuri de cultură*, această dispoziție lovind dur economia statului, care se bazează, în principal, pe turism și în care toate domeniile sunt interconectate.

Un alt decret emis la 8 martie 2020, de punere în aplicare a decretului din 23 februarie, specifică la *art.1, punctul 2, lit. n* [13] că activitățile de restaurant și bar sunt permise începând cu ora 6.00 până la ora 18.00, spre deosebire de RM, unde întreaga activitate din domeniul HORECA este interzisă.

În vederea susținerii financiare a familiilor, angajaților și lucrătorilor independenți, agenților comerciali, a fost adoptat *Decretul din 2 martie, 2020 n. 9* prin care acestora li se va acorda *indemnizație de 500 de euro pe lună, timp de maximum trei luni*, pe când în RM se fac doar promisiuni. [14]

Republica Franceză, a doua cea mai mare economie din UE, a intrat în lupta pentru combaterea COVID-19 prin semnarea *Decretului nr. 2020-293 din 23 martie 2020* care prevede măsurile generale necesare combaterii epidemiei Covid-19 în contextul stării de urgență pentru sănătate, inclusiv *restrângerea dreptului la libertatea circulației (art.3)*. Prin *Legea nr. 2020-290 din 23 martie 2020 de urgență pentru a face față epidemiei Covid-19*, și anume prin *art. 2* se interzic adunările *pe drumul public, precum și întâlniri de orice fel*, în acest context limitându-se libertatea întrunirilor. Totodată au fost închise școlile și sălile de spectacole, adunările publice [16].

De remarcant este și faptul că, deși se aplicau deja măsurile urgente, autoritățile franceze nu au suspendat alegerile municipale în prima rundă, care s-au desfășurat la 15 martie 2020 [17], lăsându-și cetățenii să-și exercite dreptul constituțional. Același lucru se întâmplă și în RM, la Hâncești, unde s-au desfășurat alegerile parlamentare uninominale pentru circumscripția nr.38. Analizând, din punct de vedere al drepturilor omului, aceste acțiuni, putem concluziona că într-un mod vădit autoritățile și-au expus la risc cetățenii proprii, încălcându-le dreptul la ocrotirea sănătății.

Printre încălcările drepturilor omului, după cum afirmă Secretarul General al ONU António Guterres, în această perioadă s-a observat o inegalitate de gen, crescând riscul de violență asupra femeilor odată cu aplicarea regimului de izolare, femeile fiind nevoite să stea în casă cu potențialii agresori. [21] Importante sunt și monitorizările, recomandările întreprinse de el în privința respectării drepturilor. La nivelul comunității europene, Secretarul General al Consiliului Europei, Marija Pejčinović Burić, atenționează statele membre la convenție (CtEDO) să respecte atât constituțiile naționale, cât și standardele internaționale. [28]

Astfel, generalizând cele expuse mai sus, este firesc că nu trebuie să ne limităm la statele enunțate mai sus. Focarul epidemiei, înconjurând întreg globul pământesc, cu părere de rău, a afectat toată umanitatea. Scopul acestui studiu a fost de a caracteriza instituția restrângerii drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în contextul pandemiei COVID-19, punând accentul pe acțiunile întreprinse de statele afectate, și anume ce măsuri au aplicat în vederea restrângerii drepturilor omului; ce drepturi au restrâns; cum le-au restrâns; prin ce acte naționale, precum și efectele negative asupra cetățenilor săi.

Trebuie de subliniat că în prezent există ceva nobil, generos, rațional și moral în faptul că actorii lumii au decis să sacrifice economia, turismul și industria în numele sănătății publice. În acest sens ne referim la acea solidaritate globală, unde toate forțele statelor s-au unit și luptă pentru sănătate, de exemplu: Austria a trimis în Italia 1,5 milioane de măști medicale de protecție, Cehia a trimis 20 000 de costume de protecție în Italia și Spania [29], România a trimis pentru RM ajutoare materiale și o echipă de cadre medicale etc.

Nu uităm și de rolul Comisiei Europene care, la 22 aprilie, a aprobat *Pachetul de asistență macrofinanciară pentru sprijinirea a zece țări învecinate* [30] (Georgia, Ucraina, Albania, Muntenegru etc.) printre care se regăsește și Republica Moldova căreia i se va acorda 100 milioane de euro pentru combaterea COVID-19.

Concluzii. Cu toate acestea, trăim o perioadă foarte agitată, unde plăcile tectonice ale intereselor mondiale se vor deplasa în direcții surprinzătoare. Cu certitudine

putem afirma că suntem într-un război biologic cu care comunitatea internațională se confruntă. Analizând evenimentele de până la pandemie, și anume situația tensionată în Orientul Mijlociu; uciderea generalului iranian Qassem Soleimani de forțele americane; decidera Federației Ruse și SUA de a ieși din *Tratatul privind forțele armate nucleare intermediare*, ni se creează o imagine incertă. Poate este mai bine să îndurăm această pandemie, decât să ne fi trezit în pragul unui război nuclear.

Virusul ne-a pus față în față cu noi înșine, ne-a obligat să ne revizuiim ierarhia valorilor și să ne amintim că, orice am face, suntem muritori. Memento Mori! Astăzi ne aflăm în aceeași barcă în care, doar uniți, vom putea supraviețui.

Bibliografie:

1. *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, 10.12.1948. [online] [citat 15.03.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115540&lang=ro;
2. *Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice*, 12.12.1966. [online] [citat 15.03.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115567&lang=ro
3. *Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale* [online] [citat 15.03.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115566&lang=ro
4. *Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale*, 04.11.1950 [online] [citat 15.03.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115582&lang=ro
5. *Constituția Republicii Moldova* [online] [citat 15.03.2020]. Disponibil: <http://www.parlament.md/CadrulLegal/Constitution/tabid/151/language/ro-RO/Default.aspx>
6. Legea nr. 212-XV din 24.06.2004 privind regimul stării de urgență, de asediu, de război [online]. In: *Monitorul Oficial*. nr. 132-137/696 din 06.08.2004. [citat 15.03.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120832&lang=ro#
7. Legea nr. 271-XIII din 09.11.1994 cu privire la protecția civilă [online]. In: *Monitorul Oficial*. nr. 20/231 din 29.12.1994. [citat 15.03.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=87669&lang=ro
8. *DISPOZIȚIA nr. 4 din 24 martie 2020, a Comisiei pentru Situații Excepționale* [online] [citat 25.03.2020]. Disponibil: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/dispozitia_4_din_24.03.2020.pdf
9. *Decretul privind declararea stării de urgență în România* [online] [citat 25.03.2020]. Disponibil: <https://www.presidency.ro/ro/media/decret-semnat-de-presedintele-romaniei-domnul-klaus-iohannis-privind-instituirea-starii-de-urgenta-pe-teritoriul-romaniei>
10. *ORDONANȚA MILITARĂ nr. 10 din 27.04.2020 privind măsuri de prevenire a răspândirii COVID-19* [online] [citat 27.04.2020]. Disponibil: <https://www.mai.gov.ro/wp-content/uploads/2019/01/OM-10.pdf>
11. *Decretul Cabinetului de Miniștri al Ucrainei №211 din 11.03.2020 „Cu privire la prevenirea COVID-19”* [online] [citat 15.03.2020]. Disponibil: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-postanovi-kabinetu-ministriv-ukrm020420-ayini-vid-11-bereznya-2020-r-211>

12. *DECRETO-LEGGE, 23 febbraio 2020, n. 6 „Misure urgenti in materia di contenimento e gestione dell'emergenza epidemiologica da COVID-19. (20G00020) ”* [online] [citat 15.03.2020]. Disponibil: <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2020/02/23/20G00020/sg>
13. *Decretul președintelui consiliului din 8 martie 2020* [online] [citat 15.03.2020]. Disponibil: <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2020/03/08/20A01522/sg>
14. *Decreto del presidente del consiglio dei ministri, 8 marzo 2020* [online] [citat 17.03.2020]. Disponibil: <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2020/03/02/20G00026/sg>
15. *Decretul nr. 2020-293 din 23 martie 2020 cu prevedere la măsurile generale necesare combaterii epidemiei Covid-19 în contextul stării de urgență pentru sănătate* [online] [citat 25.03.2020]. Disponibil: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000041746694 &categorieLien=id>
16. *LEGEA de urgență nr. 2020-290 din 23 martie 2020* [online] [citat 25.03.2020]. Disponibil: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000041746313&categorieLien=id>
17. *Pagina oficială a Serviciului Public al Franței* [online] [citat 25.03.2020]. Disponibil: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F1939>
18. *Comentariul la Constituția Republicii Moldova* [online]. Chișinău: Editura ARC, 2012. 576 p. ISBN 978-9975-61-700-0 [citat 15.03.2020]. Disponibil: http://www.constcourt.md/public/files/file/informatie_utilita/Comentariu_Constitutie.pdf
19. MARIAN, Octavian. Restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale – garanție juridică a respectării statutului juridic al personalității. In: *Revista Națională de Drept* [online]. 2014, nr. 10 [citat 17.03.2020]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Restrangerea%20drepturilor%20si%20libertatilor%20fundamentale%20E2%80%93%20garantie%20juridica%20a%20respectarii%20statutului%20juridic%20al%20personalitatii.pdf
20. ROTĂRESCU, Carmen. Exercițarea, protecția și restrângerea dreptului la libera exprimare și informare în condițiile securității publice. In: *Rezumatul tezei de doctorat*. Neclasificat [online]. București, 2015 [citat 17.03.2020]. Disponibil: <https://www.unap.ro/ro/doctorat/teze%20doctorat%20rezumate/2016%20februarie/Rotarescu.pdf>
21. *Pagina oficială a Organizației Națiunilor Unite* [online] [citat 18.03.2020]. Disponibil: <https://www.un.org/rw/coronavirus/pandemic-exposing-and-exploiting-inequalities-all-kinds-including>
22. *Pagina oficială a Organizației Mondiale a Sănătății* [online] [citat 17.03.2020]. Disponibil: <https://www.who.int/news-room/detail/27-04-2020-who-timeline---covid-19>
23. *Pagina oficială a Guvernului RM* [online]. [citat 18.03.2020]. Disponibil: <https://gov.md/ro>
24. *Pagina oficială a Guvernului României* [online] [citat 18.03.2020]. Disponibil: <https://www.gov.ro/>
25. *Pagina oficială a Guvernului Ucrainei* [online] [citat 18.03.2020]. Disponibil: <https://www.kmu.gov.ua/en>
26. *Pagina oficială a Guvernului Italian* [online] [citat 18.03.2020]. Disponibil: <http://www.governo.it/it/coronavirus-misure-del-governo>
27. *Pagina oficială a Guvernului Republicii Franceze* [online] [citat 18.03.2020]. Disponibil: <https://www.gouvernement.fr/composition-du-gouvernement>

28. *Pagina oficială a Consiliului Europei* [online] [citată 19.03.2020]. Disponibil: <https://www.coe.int/en/web/portal/-/secretary-general-writes-to-victor-orban-regarding-covid-19-state-of-emergency-in-hungary>
29. *Pagina oficială a Consiliului European* [online] [citată 19.03.2020]. Disponibil: https://www.who.int/news-room/detail/27-04-2020-who-timeline---covid-19?gclid=Cj0KCQjw6uT4BRD5ARIsADwJQ1_OWZyD14Dm5iYWH7ubur6I0Bo1DYVu4Swx4QFjHSmSSOHfk4Y2UnYaArqxEALw_wcB
30. *Pagina oficială a Comisiei Europene* [online] [citată 23.04.2020]. Disponibil: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_716
31. *Agenția de Presă din Moldova* [online] [citată 08.04.2020]. Disponibil: https://www.ipn.md/ro/mihail-cotorobai-coronavirusul-nu-poate-sa-anuleze-drepturile-omului-7978_1072755.html
32. *Avocatul poporului cere anularea prevederii prin care este triplat termenul pentru răspunsuri la solicitări de informații* [online] [citată 18.04.2020]. Disponibil: <https://www.zdg.md/stiri/stiri-sociale/un-women-moldova-si-suedia-au-oferit-echipament-de-protectie-celor-pest-3-mii-de-persoane-care-activeaza-in-domeniul-asistentei-sociale/>
33. *Covid-19: în Ucraina nu se impune încă stare de urgență la nivel național* [online] [citată 24.03.2020]. Disponibil: <https://moldova.europalibera.org/a/covid-19-%C3%AEn-ucraina-nu-se-impune-%C3%AEnc%C4%83-stare-de-urgen%C8%9B%C4%83-la-nivel-na%C8%9Bional/30505727.html>